

Seemnelevi lammastega

KIK projekti 5661 rahastatava
koolituse materjalid

Taimed oskavad oma seemneid mitmeti levitada

Lihakate, lindudele maitsvate seemnekestade abil levivad kibuvitsad, pihlakad ja paljud teised roosõielised.

Tuul-levile spetsialiseerunud liikidel nagu võilill ja vaher on omad nõksud.

Paljude taimede seemnetel on haakekarvad või karedad seemnekestad (takjad, maarjalepp, metsporgand) selleks, et parandada loomade abil levimise tõenäosust. Miks mitte siis seemnete levitamiseks suure villaga lambaid kasutada?!

Teadlased ütlevad nii

- Erinevate taimeliikide seemnetel on väga erinev levikupotentsiaal, kuid loomade liikumisel rohumaade vahel on väga suur osa kõigi loomlevi kasutatavate taimeliikide kasvupaikade laiendamises.
- Römermann, Tackenberg and Poschlod (OIKOS 110:2 2005) näitasid oma eksperimentidega, et lammaste seljas püsivad villaku raputamisest hoolimata seemned tunde, liikudes nii pikki vahemaid.
- Fischer, Poschlod ja Beinlich (J. of App. Ecol. 1996, 33) leidsid uuritud lammaste villakust üle 8000 seemne 85 soontaimeliigilt.

Lammaste puhul toimub
seemnete levitamine kahel
moel.

Sissesöödud seemned läbivad
lamba seedetrakti ja idanevad
uues kohas koos kaasapandud
väetisekogusega.

Meie keskendusime peamiselt
lamba villakusse kinni jäävate
seemnete vaatlemisele.

Uurides läbi erinevate haakeomaduste ja villaga villakuid,
loendasime ja püüdsime määrata seemneid lammaste
erinevatelt kehaosadelt.

Kuna peale pügamist oli villa hoitud kilekottides veidi niiskena, olid mitmedki kõrreliste seemned juhust kasutanud ja idanema hakanud!

Kõige parem oli seemneid villakust kätte saada rullkraaside abil.

Sarnaselt Fischer, Poschlod ja Beinlich artiklis näidatule oli ka meie villakutes enim seemneid kaelavillas ja kuklas. Arvake, miks?

- Õppepäevade käigus ei olnud võimalik uurida selliseid mikroskoopilisi seemneid nagu näiteks orhideede omad.
- Siiski vaadeldi ja määrati enam kui paarikümne liigi seemneid.
- Paremaks määramiseks korjati ja vaadeldi ka kasvavate taimede vilju, kuid päris liigini kõiki lambavillast välja tulnud seemneid määrata ei õnnestunud.

Kõige enam oli erinevate kõrreliste seemneid. Keraheina oli villakus vahel lausa tervete pähikutena!

Kerahaina pähik villas

Keraheina pähikust
lahtiraputatud seeme

Hariliku väriheina seeme. Taime pilti vaata taimede
peatükist! Väriheina kutsutakse ka kirburohuks.
Kas tead, miks?

Lamba-aruhein, nagu
nimigi ütleb, on
lambakarjamaade tüüpiline
kõrreline.

Arukaerand on samuti
loopealsetel ning ka
lambavillakus väga levinud.

Ohtralt olid esindatud ka ohakate ja takjate seemned. Takjaid on karvadest (ka juustest!) pea võimatu kätte saada.

Paremal pildil on üks lambakarjamaade ebameeldivamaid umbrohte maarjalepp. Tänu haralistele haakekarvadele on teda lamba kasukast sama tülikas välja noppida kui takjaid!

NURMENUKU
SEEMNE

Metsülase ehk anemooni seemned on kohastunud pigem tuul-leviks, kuid siiski jäävad hästi kinni ka lammaste villakutesse. Tegelikult on nende kestale kinnituvad karvad natuke sarnased lambavillale. Eesti kahel teisel ülasealiigil selliseid uhkeid villavatte ei ole!

Värvmadara seemned (vasakul) on võrreldes hobumadara omadega (paremal) päris suured. Mis sa arvad, miks neil madaratel sellised nimed on?

Hariliku raudrohu seemned on üsna karedad ja villakus hästi püsivad. Raudrohu teed on hea juua köha puhul!

Saartel sageli kuivadel niitudel ja alvaritel kasvava metsporgandi seeme on tillukeste haakekarvakestega ja hästi loomade karvastikku kinnituv. Metsporgandi juurikas süüa ei kõlba.

Mitmete putkede seemneid leiab lammaste seljast hoolimata sellest, et nende seemnekestad ei ole pealtnäha spetsiaalselt loomleviks kohastunud.

Naat

Heinputk

Angerpisti seemned. Liigi kohta vaata taimede peatükist!

Tarnadel on paljudel nn nokaga seeme. Mis eelise see neile annab?

Korvõieliste seemned on sageli kohastunud tuulega pikemaid maid läbima, selleks on neil erineva kujuga lendkarvad. Need karvad hoiavad seemet hästi ka lamba kasukas kinni.

Varretu ohakas

Harilik keelikurohi

Põldjumikas

Ka neid liike vaata taimede peatükist!

Nagu korvõielistele iseloomulik, on ka puju seemnetel lendkarvad, kuid väiksuse tõttu ei sobi need ilmselt kuigi hästi tuulega lendamiseks, pigem just kellegi karvadesse kinni jäämiseks

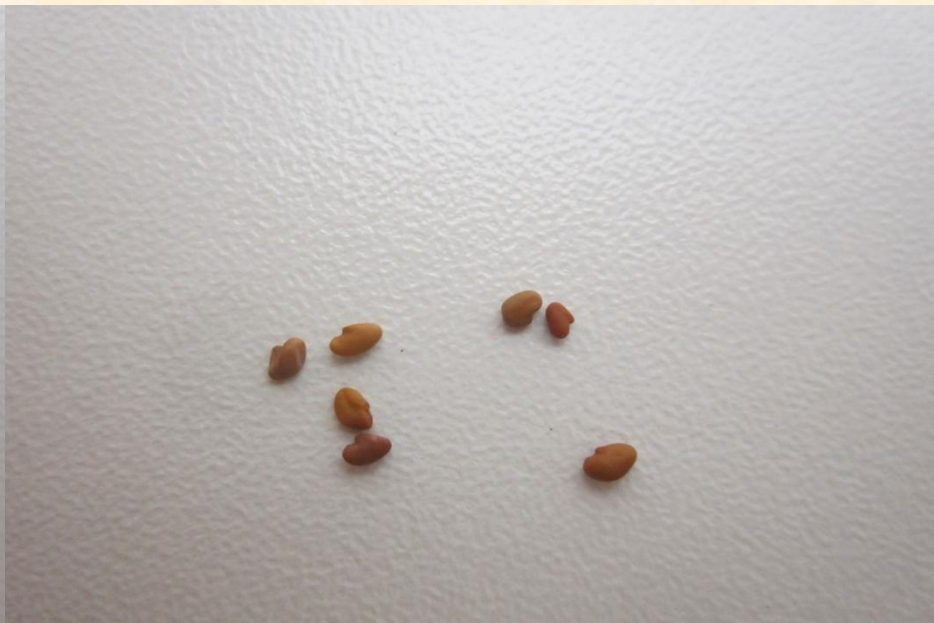

Kuna meie lambad taastavad kadakatega ülekasvanud vanu alvareid, siis oli villa sees päris palju kadakamarju.

Selline näeb välja kadakamarjast (mis botaaniliselt ei ole tegelikult mari vaid käbi!) kätte saadud seeme.

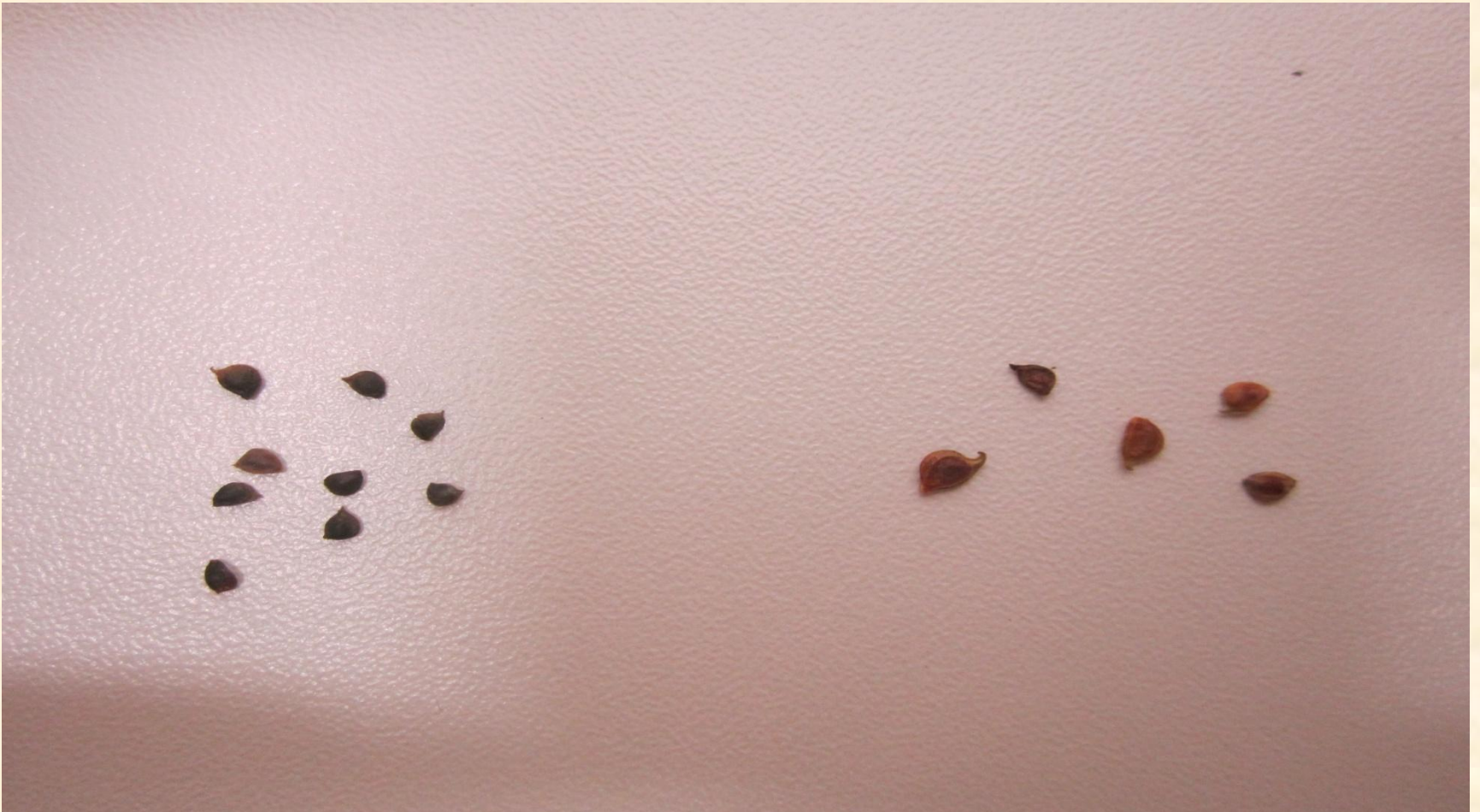

Mitmetel liblikõielistel taimedel avanevad kaunad kuivades hooga prõksatusega, paisates seemne taimest võimalikult kaugemale. Eks nad siis maanduvad sageli ka mööduvate kariloomade villakus.

Vasakul humallutsern ja paremal sirplutsern.

Tulikatel on iseloomulik seemnekuju. Kibetulika ja mitmeõielise tulika seemneid saab eristada värvi ning suuruse järgi.

Mis need mõisted tähendavad?

- Iselevi
- Tuullevi
- Vesilevi
- Sipelglevi
- Loomlevi
- Haakekarvad
- Lendkarvad

